STOWARZYSZENIE AMNESTY INTERNATIONAL
pl. Lelewela 8, 01-624 Warszawa
tel/fax: (22) 827-60-00
www.amnesty.org.pl

AMNESTY INTERNATIONAL

Warszawa, 19 stycznia 2018r.

Pan Mateusz Morawiecki

Prezes Rady Ministrów

Szanowny Panie Premierze,

W związku z objęciem przez Pana urzędu Prezesa Rady Ministrów chciałabym zwrócić Pana uwagę na kilka kwestii pozostających w kręgu zainteresowania Amnesty International jako ogólnoświatowego ruchu na rzecz praw człowieka, a dotyczących przestrzegania zobowiązań międzynarodowych Polski w tym zakresie.

CZŁONKOWSTWO W RADZIE BEZPIECZEŃSTWA ONZ

Wybór na niestałego członka Rady Bezpieczeństwa ONZ to dla Polski okazja na przejęcie wiodącej roli w przeciwdziałaniu naruszeniom praw człowieka w sytuacjach oddziałujących na pokój i bezpieczeństwo międzynarodowe. Amnesty International z zadowoleniem przyjęła deklarację polskiego rządu, zgodnie z którą priorytetem Polski będzie wzmacnianie prawa międzynarodowego. Takie zobowiązanie Polski może pozytywnie wpłynąć na działania Rady, w tym na:

1. Przyjęcie podejścia skoncentrowanego na prawach człowieka w sytuacjach konfliktów lub kryzysów, w tym na ochronę dla ludności cywilnej przed naruszeniami praw człowieka (odpowiednio przygotowane operacje pokojowe; dostęp do pomocy humanitarnej) oraz ściganie naruszeń i pociąganie do odpowiedzialności za zbrodnie wagi międzynarodowej, w tym kierowanie spraw do Międzynarodowego Trybunału Karnego;

2. Powstrzymywanie paraliżującego efektu korzystania z weta w sytuacjach, w których dochodzi do popełniania zbrodni prawa międzynarodowego

Niektórzy ze stałych członków Rady korzystali z prawa weta, by blokować możliwości działania ze strony Rady, również w sytuacjach, w których dochodziło do zbrodni prawa międzynarodowego. W konsekwencji Rada nie wywiązywała się ze swoich obowiązków w zakresie zapewniania pokoju i bezpieczeństwa przy jednoczesnym zagwarantowaniu ochrony praw człowieka. Kryzys w Syrii i blokownie przekazywania spraw do MTK są przykładami takich zaniedbań. Amnesty International popiera pociąganie do odpowiedzialności stałych członków za tego rodzaju korzystanie z prawa weta.

Wzywamy zatem Polskę do zobowiązania się do powstrzymania się od głosowania przeciwko wszelkim projektom rezolucji, które odnoszą się do wiarygodnych przypadków popełniania zbrodni przeciwko ludzkości, zbrodni wojennych i ludobójstwa, lub w których istnieje wyraźne ryzyko popełnienia tych zbrodni, oraz do nakłaniania wszystkich członków Rady do postępowania w ten sam sposób. To pragmatyczny sposób na usprawnienie prac Rady, pozwalający jednocześnie na odpowiedzialne realizowanie mandatu przyznanego Radzie przez Kartę ONZ.

Wzywamy również do wywierania nacisku na stałych członków do powstrzymania się od korzystania z prawa weta w przypadku rezolucji, których celem jest zareagowanie na sytuacje poważnych naruszeń praw człowieka.

3. Wzmocnienie programu Kobiety - Pokój - Bezpieczeństwo, w tym w szczególności poprzez reagowanie na nieproporcjonalny wpływ konfliktów na kobiety i dziewczęta oraz promowanie znaczącego udziału kobiet w budowaniu pokoju, bezpieczeństwa i przemian politycznych.

Zwracamy uwagę na konieczność wspierania obrończyń praw człowieka i kobiecych organizacji społecznych; wspierania udziału kobiet w planowaniu strategii ochrony ludności cywilnej i działań humanitarnych; zapewnienia odpowiedzialności za naruszenia praw człowieka i międzynarodowego prawa humanitarnego, w tym przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć oraz promowania równość płci jako kluczowego elementu zapobiegania konfliktom.

4. wzmocnienie Międzynarodowego Trybunału Karnego poprzez zapewnienie transparentności kierowania spraw do MTK, zobowiązanie wszystkich państw do pełnej współpracy z Trybunałem oraz odpowiednie i sprawne reagowanie na przypadki braku współpracy zgłaszane Radzie oraz odpowiednie finansowanie.

Amnesty International jest gotowa wspierać Pana informacjami na temat sytuacji praw człowieka na świecie oraz rekomendacjami w zakresie możliwości reagowania na nie we wszechstronny i zorientowany na prawa człowieka sposób.

PRAWA UCHODŹCÓW

W ocenie Amnesty International polski rząd wciąż może odpowiedzieć na kryzys, w którym znajdują się uchodźcy. Od 2016 r., prowadzimy kampanię globalną „Witamy", w ramach której informujemy o sytuacji uchodźców na świecie oraz wzywamy rządy do dzielenia odpowiedzialności za ich ochronę. Wszystkie państwa mogą pomóc biorąc udział w programach przesiedleń oraz tworząc inne, legalne i bezpieczne drogi przyjmowania uchodźców.

Doceniamy działania podjęte w celu poprawy sytuacji osób poszukujących ochrony, opisane w piśmie KPRM ((DSZ.UE. 4521.36.2017.MS) z 8 listopada 2017r. W naszej ocenie dotychczasowe działania nie są jednak wystarczające, i, co szczególnie niepokojące, niejednokrotnie przyczyniają się do wzmacniania praktyk prowadzących do naruszeń praw człowieka np. poprzez współpracę UE z takimi państwami jak Libia czy Turcja.

Niezależnie od tego w jakim zakresie jest dystrybuowana pomoc humanitarna dla uchodźców, władze państw nie są zwolnione z zapewnienia bezpieczeństwa uciekającym przed wojną i prześladowaniami. Wielu uchodźców przebywających w państwach, które przyjmują największą liczbę uchodźców (takich jak: Liban, Jordania, Turcja) od lat nie może wrócić do kraju pochodzenia z powodu trwających konfliktów oraz prześladowań. Często ich bardzo trudna sytuacja wymaga specjalistycznej pomocy, która nie może być zaoferowana w miejscach w których przebywają. UNHCR szacuje, że obecnie ponad milion osób pilnie potrzebuje przesiedlenia, przy czym są to osoby szczególnie narażone na naruszenia ich praw.

Polska nie przyjęła ani jednej osoby w ramach unijnych zobowiązań dotyczących relokacji oraz przesiedleń spoza UE. Tymczasem w Grecji i we Włoszech wciąż znajdują się, w pogarszającej się sytuacji humanitarnej, osoby uprawnione do relokacji, które przybyły do Europy przed 26 września 2017 r. Kolejny mechanizm, z którego polski rząd wciąż może skorzystać to nowy program przesiedleń,

ogłoszony przez Komisję Europejską 27 września 2017r., który ma objąć co najmniej 50 tys. osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji i wymagających ochrony międzynarodowej. Udział Polski w obu programach przyczyniłby się do zapewniania bezpiecznych dróg przemieszczania się osób poszukujących ochrony międzynarodowej oraz pozwoliłby na poprawę warunków w państwach najliczniej przyjmujących uchodźców.

Oddalenie przez Trybunał Sprawiedliwości UE skargi złożonej przez Słowację i Węgry przy poparciu Polski oraz skierowanie przez Komisję Europejską 7 grudnia 2017 r. skargi przeciwko Polsce w związku z nieprzyjmowaniem uchodźców, dowodzi, że wypełnienie programu relokacji jest prawnym obowiązkiem Polski, a rząd musi liczyć się z konsekwencjami podjętych decyzji.

Jednocześnie Amnesty International z głębokim zaniepokojeniem zwraca Pana uwagę na wdrażane na poziomie UE rozwiązania, których konsekwencją jest wspieranie sytemu prowadzącego do nadużyć wobec uchodźców, migrantów i osób poszukujących ochrony. Libijska straż przybrzeżna szkolona przez UE przechwytuje łodzie z uchodźcami, którzy są następnie przekazywani do miejsc zatrzymań, gdzie częstokroć doświadczają tortur i nieludzkiego traktowania i gdzie nie mają dostępu do jakiegokolwiek systemu azylowego. Nie zważa się przy tym na fakt, że ludzie odsyłani w ten sposób do Libii wystawiani są na jawne niebezpieczeństwo dla ich zdrowia i życia. Badania Amnesty International wskazują, że rozwijana obecnie współpraca UE z Libią nie jest rozwiązaniem dla kryzysu uchodźczego.

W całej Europe 116 000 osób podpisało petycję „Nie pozwólmy im utonąć", w tym 1300 osób w Polsce. We wspólnym apelu osoby te wzywają UE i Polskę do wdrażania wszelkich rozwiązań niezbędnych dla ratowania życia osób poszukujących ochrony. Zwracają też uwagę, że europejskie rządy, w tym Polska nie zapewniły bezpiecznych dróg dotarcia do Europy. Tylko w 2017 roku na Morzu Śródziemnym zginęło ponad 3 tys. osób.

26 września 2017 przekazaliśmy na ręce Pani Premier Beaty Szydło podpisy pod petycją „TAK dla Uchodźców", którą podpisało ponad 10 000 osób w Polsce. Wspólnie domagamy się, aby ludzie, którzy zostali zmuszeni do opuszczenia swoich domów, którzy uciekają przed wojną i prześladowaniami mieli zagwarantowane bezpieczne i legalne drogi dotarcia do Europy oraz przesiedlenia; aby zostali odpowiednio przyjęci. Osoby, które podpisały petycję bronią praw uchodźców i tego samego domagają się od rządu.

Amnesty International wzywa Pana do wdrożenia wszelkich dostępnych środków w celu realizacji zobowiązań w zakresie relokacji i przesiedleń oraz stworzenia innych możliwości przyjęcia uchodźców i osób poszukujących ochrony międzynarodowej, w tym poprzez przyznawanie wiz pracowniczych oraz naukowych.

PRAWA KOBIET oraz PRAWA SEKSUALNE I REPRODUKCYJNE

Chciałabym też zwrócić Pana uwagę na kwestię przestrzegania praw reprodukcyjnych w Polsce i problemy występujące w tym obszarze. Obecne przepisy regulujące przerywanie ciąży w Polsce już w tym momencie należą do najbardziej restrykcyjnych w Europie, a jednocześnie nie są odpowiednio stosowane. Europejski Trybunał Praw Człowieka już trzykrotnie orzekał w tym obszarze (w sprawach RR, Tysiąc oraz P. i S. przeciwko Polsce), wskazując, że niedopuszczalne bariery i opóźnienia w dostępie do legalnej aborcji, do których dochodziło w obecnym stanie prawnym, stanowiły naruszenie praw człowieka gwarantowanych Europejską Konwencją Praw Człowieka. Mając na uwadze, że Polska nie zapewnia realnego dostępu do bezpiecznej i legalnej aborcji dla kobiet i dziewcząt w ramach obecnie obowiązującego prawa, dalsze jego zaostrzanie i ograniczanie dostępu do świadczeń byłoby

zaprzeczeniem tym orzeczeniom Trybunału i złamaniem przez Polskę zobowiązań międzynarodowych i regionalnych w zakresie praw człowieka.

Kolejną kwestią w zakresie praw reprodukcyjnych, która wymaga interwencji to kwestia dostępu do antykoncepcji. W lipcu 2017 r. weszła w życie zmiana *ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych*, na podstawie której antykoncepcja awaryjna jest dostępna wyłącznie na receptę, co czyni ją niedostępną dla kobiet, które jej pilnie potrzebują. Zdecydowano się wprowadzić takie rozwiązanie, mimo że Europejska Agencja ds. Leków zaleca sprzedawanie stosownego środka bez recepty, ponieważ tylko wtedy może on spełnić swoją funkcję. Lepszy dostęp do antykoncepcji to najlepszy sposób zapobiegania niechcianym ciążom, a tym samym ograniczania liczby ciąż przerywanych w niebezpiecznych warunkach lub za granicą.

WOLNOŚĆ ZGROMADZEŃ

Kolejną kwestią budzącą zaniepokojenie Amnesty International jest kwestia licznych naruszeń w obszarze wolności zgromadzeń.

W październiku 2017 r. Amnesty International opublikowała raport *Polska: Demonstracje w obronie praw człowieka. Zastraszanie, inwigilacja i ściganie uczestników protestów*. W raporcie udokumentowano przypadki nękania i zastraszania uczestników demonstracji, jak również sądowego ścigania osób uczestniczących w pokojowych protestach organizowanych od 2016 r., ze szczególnym uwzględnieniem manifestacji z lipca 2017 r. Zawarto w nim analizę przepisów naruszających prawo do swobodnego zgromadzania się oraz przedstawiono stosowane przez policję praktyki, niezgodne ze standardami międzynarodowymi i mogące odstraszać od korzystania z wolności zgromadzeń i wolności słowa.

Amnesty International zwróciła się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o poszanowanie, ochronę i realizację prawa do wolności zgromadzeń i wolności słowa w sytuacji gromadzenia się osób w przestrzeni publicznej w celu wyrażenia własnych poglądów.

Funkcjonariusze organów ochrony porządku publicznego powinni ułatwiać organizowanie pokojowych zgromadzeń i powstrzymywać się od bezprawnego ich ograniczania, w tym stosowania nieuprawnionych sankcji wobec uczestników pokojowych zgromadzeń.

Niezależnie od niegodnych ze standardami międzynarodowymi praktyk organów państwa, zaniepokojenie Amnesty International budzi sama treść znowelizowanej ustawy *Prawo o zgromadzeniach* w zakresie w jakim wprowadza hierarchizację i priorytetyzację zgromadzeń publicznych prowadzącą do naruszenia zakazu niedyskryminacji. Postulujemy stosowną zmianę ustawy w tym zakresie.

OBROŃCY PRAW CZŁOWIEKA

W maju 2017 roku Amnesty International rozpoczęła kampanię „ODWAŻNI Ludzie broniący praw człowieka". Domagamy się od państw respektowania *Deklaracji ONZ o prawach i obowiązkach jednostek, grup i instytucji w zakresie wspierania i ochrony powszechnie uznawanych praw człowieka i podstawowych wolności* z 1998 roku, a także w kontekście europejskim Wytycznych UE w sprawie obrońców praw człowieka *(Rezolucja PE z 17.06.2010, 2009/2199(INI)*, które nakładają na rządy obowiązek rozpoznawania, ochrony i wspierania obrońców praw człowieka oraz stworzenia bezpiecznego środowiska, w którym mogą działać.

PRZESTĘPSTWA Z NIENAWIŚCI

W Polsce rośnie liczba postępowań wszczynanych w sprawach przestępstw z nienawiści. Są to wyjątkowo szkodliwe przestępstwa, które wpływają negatywnie nie tylko na osoby, które ich doświadczają, ale też na całe grupy osób posiadające daną cechę, z powodu której przestępstwo miało miejsce, co z kolei wywołuje strach i poczucie izolacji. Dlatego przestępstwa te powinny być nie tylko odpowiednio ścigane i karane, ale również ważnym obowiązkiem władz publicznych jest wyrażanie potępienia i sprzeciwu wobec rasizmu, ksenofobi i przemocy motywowanej uprzedzeniami.

Wskazane wyżej zagadnienia nie wyczerpują obszarów zainteresowania Amnesty International odnośnie do stanu przestrzegania praw człowieka w Polsce, dotyczą jednak najistotniejszych obecnie problemów. Nasze szczegółowe stanowisko zostało przekazane również do Ministrów - członków Pana rządu stosownie do ich właściwości.

W załączeniu pozwalam sobie przekazać raporty Amnesty International dotyczące poruszanych w piśmie treści, z nadzieją, że zawarte w nich wnioski i rekomendacje spotkają się z Pana zainteresowaniem i zostaną wzięte pod uwagę w pracach kierowanego przez Pana rządu.

Z wyrazami szacunku,

Dyrektorka Stowarzyszenia
Amnesty International

Draginja Nadaždin

Zał. 3